

РЕПУБЛИКА СРПСКА

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ

РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА

МАЛА

МАТУРА

2024

СРПСКИ ЈЕЗИК

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД

Милоша Обилића 39 Бањалука, Тел/факс 051/430-110, 430-100; e-mail: pedagoski.zavod@rpz-rs.org

ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ЗА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНУ МАЛУ МАТУРУ

НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

ЗА ШКОЛСКУ 2023/2024. ГОДИНУ

Јануар, 2024. године

У изради Збирке задатака из српског језика за експерименталну малу матуру на крају основног васпитања и образовања за школску 2023/24. годину, учествовали су наставници српског језика:

- + Миланка Росић
- + Љиља Теодоровић
- + Зорица Илић
- + Александар Поповић
- + Маја Степановић
- + Наташа Видовић
- + Мирослав Чаваркапа

Координатор при изради Збирке: мр Силва Добраш

Садржај:

УВОД	4
ГРАМАТИКА – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ	5
ГРАМАТИКА – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ	9
ГРАМАТИКА – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ	16
ПРАВОПИС – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ	21
ПРАВОПИС – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ	23
ПРАВОПИС – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ	25
КЊИЖЕВНОСТ – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ	26
КЊИЖЕВНОСТ – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ	31
КЊИЖЕВНОСТ – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ	36
ЗАДАЦИ СА ИСТИМ ПОЛАЗНИМ ТЕКСТОМ	42
РЈЕШЕЊА	60
ГРАМАТИКА – ОСНОВНИ НИВО - РЈЕШЕЊА	60
ГРАМАТИКА – СРЕДЊИ НИВО – РЈЕШЕЊА	62
ГРАМАТИКА – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА	65
ПРАВОПИС – ОСНОВНИ НИВО – РЈЕШЕЊА	67
ПРАВОПИС – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ	68
ПРАВОПИС – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА	69
КЊИЖЕВНОСТ – ОСНОВНИ НИВО – РЈЕШЕЊА	70
КЊИЖЕВНОСТ – СРЕДЊИ НИВО – РЈЕШЕЊА	71
КЊИЖЕВНОСТ – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА	72
ЗАДАЦИ СА ИСТИМ ПОЛАЗНИМ ТЕКСТОМ – РЈЕШЕЊА	73
НИКОЛА ТЕСЛА – „МОЈИ ИЗУМИ”	73
ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ – „САВИН МОНОЛОГ”	74
БРАНКО РАДИЧЕВИЋ – „ПЕВАМ ДАЊУ, ПЕВАМ НОЋУ”	75
АЛЕКСА ШАНТИЋ – „НЕРЕТВА”	77
БРАНИСЛАВ НУШИЋ – „КИРИЈА”	78
БИЉЕШКА О ПИСЦУ	79
ДАНИЛО КИШ: „ДЕЧАК И ПАС”	80

УВОД

Поштовани ученици!

Поштовани наставници!

Пред вама је Збирка задатака из српског језика намијењена за вјежбање и припремање за малу матуру.

Експериментална мала матура проводи се у складу са Законом о основном васпитању и образовању. Ове активности, а посебно добијени подаци о нивоу постигнућа, ће бити подстицај наставницима да побољшају подучавање и наставу, а ученицима да постижу боље резултате, што ће, свакако, утицати на подизање квалитета образовања. Такође, уз помоћ овако осмишљених задатака подстичемо објективно вредновање и оцјењивање ученика.

Задаци у збирци произилазе из наставног програма за српски језик и исхода учења садржаних у програму који се могу провјерити низом задатака објективног типа.

Ова збирка садржи задатке различитих типова, а заједничко им је што су то задаци који траже кратке одговоре.

У Збирци нема задатака из програмске области језичка култура који траже од ученика да стварају различите писане радове, тј. да дају опширне одговоре и покажу вјештину стварања различитих текстова и истовремено владање свим језичким знањима.

У Збирци су задаци вишеструког избора, алтернативног избора (типа тачно-нетачно, да-не), допуњавања, повезивања и кратких одговора.

Провјеравање ће се вршити низом задатака објективног типа, тј. задатака код којих је тачан одговор прецизно одређен и који се могу објективно вредновати.

Задацима су обухваћене програмско-тематске области: граматика, правопис и књижевност.

Поштовани ученици, кад вјежбате, пажљиво читајте задатак да бисте разумјели захтјеве који се постављају пред вас и имајте на уму да одговори, да би били признати као тачни, требају бити написани уредно и читко, правописно и граматички тачно.

Желимо вам успјех у раду!

ГРАМАТИКА – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ

1. У сљедећем низу препознај ко се прије Вука Караџића залагао за идеју писања на народном језику и означи његово име.

Јован Хаџић, Доситеј Обрадовић, митрополит Стратимировић.

2. Које године је званично признат Вуков правопис (Вукова реформа)?

Напиши годину на линији. _____

Заокружи слово испред тачног одговора.

3. **Књижевни језик којим је писао Свети Сава звао се :**

- а) рускословенски,
- б) славеносрпски,
- в) српкословенски,
- г) старословенски.

Којим начином творбе је настала ријеч **пропјевати**?

Заокружи слово испред тачног одговора.

4. **Ријеч пропјевати настала је :**

- а) суфиксалним извођењем,
- б) префиксалним извођењем,
- в) слагањем.

Одреди какве су подвучене ријечи по творби/постанку преписујући их на линије.

5. Стакленим двокрилним вратима опрезно је прилазио Мишин дјед.

- а) проста: _____
- б) изведеница: _____
- в) сложеница: _____

6. У датом низу подвуци сложену ријеч (сложеницу).

путовати, пропутовати, путни, путоказ, пут, путовање

7. У датом низу именица подвуци оне које се убрајају у просте ријечи.
ајкула, глава, зубар, кифлица, незнање, путељак, шкољка

Прочитај реченицу и одреди каква је по творби подвучена ријеч.

Фотографисала се са пјевачицом.

Заокружи слово испред тачног одговора.

8. Подвучена ријеч је:

- а) сложена ријеч (сложеница),
- б) суфиксална изведеница,
- в) префиксална изведеница.

У ријечи **МОСТАР** одреди и напиши на линији коријен ријечи, творбену основу и творбени наставак.

9. а) коријен ријечи: _____,
б) творбена основа: _____,
в) творбени наставак: _____.

10. У датом низу именица подвуци оне које су по начину творбе изведене (изведенице).
бродолом, зубар, кифлица, незнање, путељак, сунцобран

Означи тачан одговор.

Значење фразеологизма *то ће се десити кад на врби роди грозђе* је:

11. а) саплести се о препреку,
б) догађај који се никад неће десити,
в) неродна година због суше,
г) уложити додатни напор да се нешто уради.

У датој реченици подвуци предикатски скуп ријечи.

12. На обали се лагано љуљушка рибарска барка.

У датој реченици подвуци апозицију.

13. Краљевић Марко, син краља Вукашина, највећи је јунак наших народних пјесама.

Означи слово испред тачног одговора.

Властито име које не завршава сонантом је:

14. а) Александар,
б) Марко,
в) Радован.

Безвучне сугласнике замијени звучним парњацима и на линији напиши ријечи које си добио.

15. сова – _____
кора – _____

У датој синтагми заокружи уснено-зубне сугласнике.

16. ИВКОВА КАФАНА

Одреди које глаголско вријеме је заступљено у подвученим облицима.

„Људи су чудне биљке.
Кад расту – у себе сићу,
Сретну се, па се разићу.
Или се мимоићу.”

17. Означи слово испред тачног одговора.
Заступљени глаголски облик је:
а) перфекат,
б) футур први,
в) презент,
г) аорист.

18. Прочитај реченицу и означи присвојни придјев.
У школској библиотеци има много занимљивих књига.

19. Испред реченице напиши редни број којим је означена њена врста по значењу (комуникативној улози). Једна врста са десне стране је вишак.
_____ Даница воли да чита књиге.	1. заповједна реченица
_____ Данице, да ли волиш да читаш књиге?	2. обавјештајна реченица
_____ Данице, читај књиге!	3. узвична реченица
	4. упитна реченица

20. Означи слово испред заповједне реченице.
а) Ух, како је хладно!
б) Покупи разбацане играчке!
в) Срећно ти уселјење у нови дом!

21. Прочитај одломак из приповијетке „Јаблан” Петра Кочића.
– Јабо, бате, ако данас платиш главом, не зажали на ме! – уздахну Лујо, припи се уз вола, па поче опет, кријући од људи, мјерити штап. Изиђе да ће Јаблан надбости! Разведри му се лице.
– Јеси ли се уплашио, мали?
– Ти се, синко, ништа не бој. Твој је бак* стари мејданџија – соколи га један чичица.

- *бак = бик
21. Заокружи слово испред тачног одговора.
Подвучени глагол соколиги има значење:
а) задиркивати некога,
б) критиковати некога,
в) храбрити некога,
г) изазивати некога.

22. Означи тачан одговор.

Именица **чичица** је:

- а) хипокористик,
- б) аугментатив,
- в) антоним,
- г) синоним.

23. Означи глаголску именицу:
мјерење, главоња, Бранко, браник, одбрана.

Одреди падеж подвучене замјенице:

24. Купила сам јој комад торте. _____

Означи тачан одговор. (Т-тачно; Н-нетачно)

25. **Коријен је непромјенљиви дио ријечи.** **Т** **Н**

ГРАМАТИКА – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ

Заокружи слово испред тачног одговора.

Вук Стефановић Караџић је 1847, у години побједе својих идеја, објавио:

- 1.
- „Писменицу сербскога језика по говору простога народа написану”,
 - Друго издање Српског рјечника,
 - Превод Новог завјета.

У табели су знаком + означени дијелови изведенице МОРНАРСКИ.

Ријеч МОРНАРСКИ	морнар-	-и	морнарск-	мор-	-ски
коријен				+	
творбена основа	+				
суфикс					+
граматичка основа			+		
граматички наставак		+			

2.

Пронађи у табели и на линији препиши граматичку основу.

Одреди којим начином грађења је настала подвучена ријеч.

Једна је стонога на скијање пошла.

Заокружи слово испред тачног одговора.

3. Подвучена ријеч настала је:

- извођењем,
- слагањем,
- комбиновањем,
- претварањем.

Повежи реченичне чланове са њиховим називима уписујући бројеве на линијама (један назив са десне стране је вишак).

4.

Он због повреде мјесец дана није ишао на тренинг.

___ он	1. предикат
___ због повреде	2. субјекат
___ мјесец дана	3. прилошка одредба за вријеме
___ није ишао	4. прилошка одредба за мјесто

___ на тренинг

5. прилошка одредба за узрок

6. прилошка одредба за количину

5. У слѣдећој реченици подвуци све атрибуте.
Јабука иза бунара је донијела сочне и укусне плодове.

Прочитај реченицу и одреди службу (функцију) подвучене ријечи.

Капетан Немо је био знатижељан.

Заокружи слово испред тачног одговора.

6. У претходној реченици подвучен је:
а) предикат,
б) атрибут,
в) предикатив.

У датој реченици подвучен је неконгруентни атрибут. Преобликуј га у конгруентни и на линију напиши на тај начин добијену реченицу.

7. Пажљиви Марко поклонио јој је прстен од злата.

У датој реченици подвуци неправи (даљи) објекат.

8. Мађионичар дјечи показује трикове.

Прочитај слѣдеће реченице и одреди какав је субјекат.

Осјећам јак умор.

Пливају вјешто и брзо.

9. Заокружи слово испред тачног одговора.

У претходним реченицама субјекат је:

- а) исказани,
б) неисказани.

У датој реченици подвучена су два атрибута. Један је конгруентни, а други неконгруентни. На линију испод реченице из ње препиши неконгруентни атрибут.

10. Замишљена старица у крилу је држала кутију за накит.

Прочитај реченицу и одреди службу (функцију) подвучене ријечи.

Ко другојме јаму копа, сам у њу упада.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучена ријеч врши службу:

11. а) граматичког субјекта,
б) право (ближег) објекта,
в) глаголског предиката.

Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени дио у служби именског предиката.

12. а) Милица изиђе из мрачне собе.
б) Оне поче читати писмо наглас.
в) Облак је шовио чистим небом.
г) Тежак је овај тест из хемије.

Додавањем префикса на глагол **причати** добијени глагол гласи **испричати**.

Одреди која се гласовна промјена притом извршила.

Заокружи слово испред тачног одговора.

13. Извршена гласовна промјена је:
а) сибиларизација,
б) једначење сугласника по мјесту творбе,
в) једначење сугласника по звучности,
г) губљење сугласника.

14. У ријечи **распустио** извршене су двије гласовне промјене. На линијама напиши њихове називе.

_____ , _____

15. Уз именицу ручак правилно напиши придјев од задатог глагола у загради.
Јели смо _____ ручак. (постити)

16. У наведеној реченици облике перфеката замијени облицима аориста и напиши нову реченицу:

Наставник је ушао у учионицу и записао одсутне ученике.

17. У датом савјету о лијепом понашању подвуци облик императива.

Припази да не сметаш другу са којим сједиш и да му оставиш довољно простора на клупи.

18. Одреди род, број и падеж подвучене ријечи у реченици.

Стигао је у ноћ, кад му се нико није надао.

род: _____

број: _____

падеж: _____

19. На линијама напиши како гласи вокатив једнине наведених именица:

момак – _____

друг – _____

читалац – _____

20. Подвучене личне замјенице напиши у облику номинатива.

Гледамо дуго и чини нам се да га први пут видимо.

нам – _____ , га – _____

Одреди падеж и значење падежа у ком стоји подвучена ријеч у реченици.

Јакна са капуљачом била је прескупа, па је нисам купила.

21. а) датив – узрок,
б) инструментал – друштво,
в) локатив – предмет радње/даљи објекат,
г) инструментал – особина/квалитет

Уз дате бројеве допиши одговарајуће облике именице крушка.

22. 3 _____
5 _____

Повежи примјере именица с лијеве стране са њиховом врстом са десне стављајући на линију испред низа одговарајући број (један појам с десне стране је вишак).

23. ___ брашно, уље, шећер 1. заједничке
___ столица, табла, креда 2. градивне
___ косидба, трчање, свануће 3. збирне
___ грмље, телад, дрвеће 4. бројне
5. глаголске

Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена придјевска присвојна замјеница.

24. а) Додај ми ону књигу.
б) Додај ми неку књигу.
в) Додај ми своју књигу.
г) Додај ми било коју књигу.

25. У датом низу глагола подвуци оне који су по глаголском виду (трајању радње) свршени.
сачекивати, пронаћи, ући, прелазити, сазнати

Попуни табелу одређујући глаголски род датих глагола.

пронаћи, уздати се, лежати, смијати се, вратити, стајати

26.

прелазни	непрелазни	повратни

У сљедећој реченици подвуци приједлоге.

27. У том часу подиже се Милан Јаковљевић, чија је кућа била до Стојанове, изађе из клупе и стави комадић папира пред учитеља.

Прочитај реченицу и одреди значење подвученог генитива.

28. Попио је чашу млијека.
Заокружи слово испред тачног одговора.
Подвучени генитив је:

- а) временски,
- б) диони,
- в) присвојни.

Пажљиво прочитај реченицу и одреди број граматичких и комуникативних реченица.

29. Истрчао сам у двориште и угледао мачка како лови миша.
број граматичких реченица: ____
број комуникативних реченица: ____

Заокружи слово испред синтагме.

30. а) Марко,
б) испред Марка,
в) распјевани Марко,
г) Марко пјева.

Одреди врсту независног односа у подвученој синтагми.

Распуст ћу провести код куће или код баке.

31. Заокружи слово испред тачног одговора.
Подвучени напоредни реченични чланови су у:
а) саставном,
б) раставном,
г) супротном,
д) градационом односу.

Испред реченице напиши редни број којим је означена врста напоредног односа који учаваш у тој реченици. Један тип односа је вишак.

32. _____ Дјевојчица је узела руксак и отишла на излет. 1. градациони однос
_____ Недјелом идемо у село или пецамо рибу. 2. саставни однос
_____ Радо бих ишао на концерт, али немам улазницу. 3. раставни однос
4. супротни однос

33. Једном линијом подвуци зависну прилошкоодредбену реченицу.
Ако дођем на вријеме, помоћи ћу ти.

Одреди врсту подвучене зависне синтагме.

Гледајући занимљив филм, осјећам се пријатно.

34. Заокружи слово испред тачног одговора.
Подвучена зависна синтагма је:
а) придјевска синтагма,
б) прилошка синтагма,
в) глаголска синтагма.

На линији напиши врсту подвучене зависне реченице.

35. Пошто више нисмо имали времена, брзо смо се вратили кући.

На линијама уз дате ријечи допиши њихове антониме:

36. а) ући – _____
б) велики – _____
в) улаз – _____

Прочитај одломак из приповијетке „Прва бразда” Милована Глишића и заокружи слово испред тачног одговора.

„Људи из села дивили су се дурашности Миониној. Свуд су је хвалили и њоме укоревали своје домаћице кад би се мало олениле.”

37. Именица дурашност има значење:

- а) издржљивост,
б) лијеност,
в) умишљеност.

Придјеви вриједан и марљив су по свом значењу:

38. а) хомоними,
б) антоними,
в) синоними.

У наведеним пословицама подвуци парове антонима.

39. а) Сит гладном не вјерује.
б) Ко пуно говори, мало ради.

Одреди значење фразеологизма „радити испод жита”.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Фразеологизам „радити испод жита” значи:

40. а) радити споро,
б) радити брзо,
в) радити тајно.

Прочитај дати текст и одреди функционални стил којим је писан.

Ћелија (лат. *Cella* – „мали простор”) основна је јединица грађе и функције свих живих бића осим вируса. Скуп ћелија сличног или истог изгледа, ембрионалног поријекла и функције назива се ткиво. Наука која проучава ћелију назива се цитологија, док се наука која се бави проучавањем ткива назива хистологија.

41. Заокружи слово испред тачног одговора.

Функционални стил који препознајеш је:

- а) административни,
- б) књижевноумјетнички,
- в) научни,
- г) публицистички.

На понуђене линије напиши у којем су поредбеном облику слједећи придјиви!

42. **ПРИДЈЕВ:** **ПОРЕДБЕНИ ОБЛИК:**
- а) лепо _____
 - б) најмлађем _____
 - в) млађој _____

Прочитај реченицу, а затим заокружи слово испред тачног одговора.
 „Алиса у земљи чуда” један је од романа којем се радо враћам.

Подвучена именица врши службу (функцију):

43. а) конгруентног атрибута,
 б) неконгруентног атрибута,
 в) неправог (даљег) објекта,
 г) правог (ближег) објекта.

У датој реченици подвучене су двије приједлошко-падежне конструкције.

Послије вечере идемо у биоскоп.

44. На линију препиши приједлошко-падежну конструкцију која је у генитиву.

Прочитај реченицу, а затим заокружи слово испред тачног одговора.

Сека је зеку нахранила мрквом.

45. Подвучене именице називају се:
- а) деминутивима,
 - б) пејоративима,
 - в) хипокористцима.

На линији напиши присвојни придјев именице у загради.

46. Изложба је посвећена _____ (Кина) култури.

На линијама допиши ријечи које недостају да би називи језичких споменика били потпуни.

47. а) Душанов _____,
 б) _____ натпис,
 в) Гршковићев _____

ГРАМАТИКА – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ

Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена ријеч настала комбинованом творбом.

1. а) Изгубила је кожну рукавицу.
- б) Његов брат игра рукомет.
- в) Купићу златну наруквицу.

Прочитај одломак из народне пјесме и одреди којим начином грађења је настала подвучена ријеч.

Које дријевце сред мора,
У њем је патрун Никола,
На њем је танка кошуља
Од дробна бијела бисера.
Младому дружина говори:
„Од куд ти танка кошуља?”

2. Млади дружини говори:
„Вила је сина женила
Мене за кума ставила.”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучена ријеч настала је:

- а) слагањем,
- б) извођењем,
- в) комбиновањем,
- г) претварањем.

Заокружи слово испред назива службе коју врши подвучена ријеч.

Пужући провуче се неокрзнут испод жичане ограде.

Подвучена ријеч врши функцију:

3. а) субјекта,
- б) предиката,
- в) објекта,
- г) прилошке одредбе,
- д) атрибута.

Одреди врсту подвученог субјекта.

Горану није било добро због упале грла.

Заокружи слово испред тачног одговора.

4. Субјекат је:
 - а) логички,
 - б) граматички исказан,
 - в) граматички неисказан.

Допуни дату тврдњу податком који недостаје.

5. У сложеници воденбуба уочаваш одступање од гласовне промјене која се назива _____.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Послала сам разгледницу баки Љубинки.

6. У подвученој групи ријечи уочава се одступање од:
а) палатализације,
б) сибиларизације.

Повежи примјере са називом гласовне промјене од које се одступа стављајући одговарајући број (један појам с десне стране је вишак).

7. _____ најјачи
_____ зеки
_____ странпутица
_____ вођство

1. сибиларизација
2. палатализација
3. губљење сугласника
4. једначење сугласника по мјесту творбе
5. једначење сугласника по звучности

8. У датој реченици једном линијом подвучи модални глагол (глагол непотпуног значења).
Знатижељни људи жељели су да виде циркус.

Прочитај реченицу и на линијама напиши називе подвучених глаголских облика.

Купивши месо, он се задовољно враћао кући, смишљајући узгред како ће пред газдиницом оправдати закашњење.

9. а) купивши – _____,
б) се враћао – _____,
в) смишљајући – _____,
г) ће оправдати – _____.

10. Напиши на линији 2. лице множине помоћног глагола **бити** у аористу. _____

Попуни табелу глаголским облицима на начин како је започето.

11.

инфинитив	аорист, 1. л. једн.	перфекат, 3. л. мн.	радни гл. придјев, м.р. једнина
урадити			
	попих		
		нацртали су	

Прочитај реченице и одреди врсту подвучених ријечи.
Ти си, дакле, Јованов син.
Не, нисмо се томе надали.

Заокружи слово испред тачног одговора.

12. Подвучене ријечи су:
а) приједлози,
б) ријечце,
в) везници,
г) прилози.

Заокружи слово испред реченице у којој је ријеч БРЗО прилог.

13. а) Маче је било брзо и живахно.
б) Брзо маче упаде у здјелу са млијеком.
в) Брзо смо га извадили.

У наведеним реченицама препознај да ли је означена ријеч прилог или приједлог.

14. а) Договорили смо се да се видимо **послије**. _____
б) Договорили смо се да се видимо **послије** ручка. _____

Одреди врсту подвучених ријечи и напиши на линији.

15. 1. Видио ју је на улици. _____
2. Видјех је на улици. _____

Правилно допуни сљедеће реченице приједлозима због и ради.

16. а) Бака је отишла у болницу _____ болести.
б) Бака је отишла у болницу _____ лијечења.

Заокружи слово испред примјера у којем је правилно грађен компаратив придјева.

17. а) вриједан – вриједнији,
б) строг – строжи,
в) бијел – бијељи,
г) зао – лошији.

Напиши којим врстама зависних реченица припадају подвучене реченице у народним пословицама.

18. а) Ако чиниш добро, не ударај на велико звоно. _____
б) Гдје је стида, ту је и поштења. _____
в) Ко љети хладује, зими гладује. _____
г) Кад човјек нема свог добра, туђе зло премеће. _____

На линији напиши број граматичких/предикатских реченица у наредном пасусу.

19. „Поп се исправи па га стаде гледати. И ми се ослободисмо. Посједасмо опет, правећи и њему мјесто, ал он не хтједе сјести”.
- _____

Подвучене зависне реченице препиши одређујући њихову врсту.

Враћао се куд га срце вуче, сједио мирно и упијао мирисе дјетињства које му је било најсвјетлије у животу. Тргуо се чим крај њега нешто зашуста.

20.

а) атрибуцка: _____

б) временска: _____

в) мјесна: _____

Означи слово испред тачног одговора.

Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене зависне реченице.

Идем у библиотеку да вратим књигу.

21. Подвучена прилошкоодредбена реченица по врсти је:

а) намјерна,

б) узрочна,

в) посљедична,

г) условна.

У датом низу синтагми подвучени су њихови зависни чланови. На линију препиши зависни члан **прилошке** синтагме.

22.

досада дан, пажљиво читати, веома брзо, потпуно нова

Прочитај дату реченицу.

Свуда око мене тишина.

Заокружи слово испред тачног одговора.

23. У претходној реченици изостављен је предикат. Такве реченице називају се:

а) безличним,

б) непотпуним,

в) пасивним.

Прочитај дате именице и одреди врсту акцента.

брод, зид, лист, зуб

Заокружи слово испред тачног одговора.

24. У наведеним именицама акценат је:

а) краткосилазни,

б) краткоузлазни,

в) дугосилазни,

г) дугоузлазни.

Глаголски прилог садашњи глагола носити гласи **носећи**. У овом глаголском облику, на одговарајући начин, означи глас на којем се налази послијеакценатска дужина.

25.

носећи

Прочитај реченицу и одреди да ли је тврдња наведена испод одломка тачна или нетачна заокружујући „тачно” или „нетачно”.

26. Тај дан одлучи да не иде у град.

Подвучене ријечи називају се проклитике.

ТАЧНО – НЕТАЧНО

Заокружи слово испред реченице која је исправно подијељена на изговорне цјелине.

27. а) Ја / бих волио / да кратко с њим / поразговарам / о томе.
б) Ја бих / волио / да кратко / с њим / поразговарам / о томе.
в) Ја бих / волио да / кратко с њим / поразговарам / о томе.
г) Ја / бих волио / да кратко / с њим / поразговарам о томе.

Прочитај слједеће синтагме, а затим заокружи слово испред тачног одговора.

КРИЛО АВИОНА, КРИЛО ПТИЦЕ, КРИЛО ПРОЗОРА

28. Подвучена именица примјер је:

- а) хомонимије,
б) моносемије,
в) полисемије.

Сљедећу активну реченицу на линију напиши у облику пасива.

29. **Мајка је украсила рођенданску торту.**

Прочитај дати текст о босиљку.

Босиљак (*Ocimum basilicum*) једногодишња је биљка из породице уснатица (*Lamiaceae*) с бијелим, црвенкастим или жућкастим малим цвјетовима и насупротним листовима. Поријеклом је из Индије и сјевероисточне Азије. Користи се као зачин, као етерично уље, као украсна биљка, а у народној медицини у лијечењу многих болести. У народу је познат и као симбол срећне љубави.

30. Велику улогу у хемијском саставу босиљка има географско поријекло саме биљке. Етерично уље има нематоцидно, антибактеријско и противгљивично дјеловање. Такође, дјелује и као инсектицид.

Подвуди реченицу која не припада научном стилу.

ПРАВОПИС – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ

1. Подвуци ријечи које треба писати великим почетним словом.
Бања лука крупа на врбасу источна херцеговина балканско полуострво

У наведеним паровима подвуци правилно написане облике ријечи.

2. ја бих – ја би,
ми бисмо – ми би смо,
ти не ћеш – ти нећеш

Напиши глаголе додавањем заданих префикса.

Води рачуна о резултатима гласовних промјена до којих долази при спајању префикса са глаголом.

3. с + ћућурити = _____
из + пустити = _____
раз + чупати = _____

4. Ријечи које су у датој реченици неправилно написане препиши на линији исправно:
Дали ти нај чешће долазиш аутобусом?

У наведеним паровима подвуци правилно написане облике ријечи.

5. историски – историјски,
хрђа – рђа,
судијски – судиски

У наведеним паровима подвуци правилно написане облике ријечи.

6. хтјео – хтио,
пјесма – пијесма,
увјек – увијек

7. У реченици подвуци ријечи које треба написати великим словом.
Данас је из далеког јапана допутовала миличина сестра љиљана.

Заокружи слова испред реченица у којима је вокатив правилно обиљежен.

8. а) Дођи Ана, да се играмо!
б) Ниси то, пријатељу, добро урадио.
в) Зоране, види моју нову књигу.

Заокружи слова испред реченица у којима су облици футура I написани према правописним правилима.

9. а) Урадићу све задатке из математике.
б) Ја ћу урадити све задатке из математике.
в) Уради ћу све задатке из математике.
г) Урадит ћу све задатке из математике.

Заокружи слово испред реченице у којој је ријечца НЕ правилно написана.

10.

- а) Не срећа никад не долази сама.
- б) Несрећа никад недолази сама.
- в) Несрећа никад не долази сама.
- г) Не срећа никад недолази сама.

11.

У сљедећој реченици упиши запету тамо гдје недостаје.
Дунав се излио у Њемачкој Аустрији и Чешкој.

12.

Означи слово испред правилно написаних реченица.

- а) За једну марку купио сам четри балона.
- б) Заједно смо упаковали двадесет три поклона.
- в) Прикупили смо песто марака.
- г) Придружило нам се дванаест другара.

13.

Означи слово испред правилно написаног броја.

- а) Маја је позвала на 13 рођендан.
- б) Маја ме позвала на 13.рођендан.
- в) Маја је позвала на тринести рођендан.
- г) Маја ме позвала на тринести рођендан.

14.

На линију испод препиши реченицу писаним ћириличним словима поштујући правило писања великог слова:

У народном позоришту сам гледала представу Галеб.

15.

Означи слово испред тачно написане реченице.

- а) У Бањој Луци је обиљежена 200.-годишњица Вуковог рјечника.
- б) У Бањој Луци је обиљежена 200-годишњица вуковог рјечника.
- в) У Бањој Луци је обиљежена 200-годишњица Вуковог рјечника.
- г) У Бањој Луци је обиљежена 200-та годишњица Вуковог рјечника.

ПРАВОПИС – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ

Придржавајући се правописних правила пронађи исправан завршетак започете реченице и допиши га на линију.

Туристима се највише допала Норвешка _____.

- 1.
- а) историја,
 - б) зима,
 - в) култура,
 - г) митологија.

На линију препиши правилно слједећу реченицу водећи рачуна о писању глаголских облика.

2. Рећу родитељима да би ми могли негдје отићи на излет.

На линију правилно препиши слједећу реченицу.

3. Дали су њему дали да иде сам

Напиши запете у слједећој реченици.

4. Ако ти то кажем ти ћеш се друже наљутити.

У датој реченици подвуци ријечи у којима није поштовано правило о писању великог слова.

5. Брат чита језурка, тата листа независне новине, а мама гледа серију срећни људи.

Подвуци дио пара који је правилно написан.

- 6.
- а) у вези новог филма – у вези са новим филмом,
 - б) с обзиром на то – обзиром на то,
 - в) извинити се због издаје – извинути се због издаје.

Заокружи слово испред редног броја који је неправилно написан.

- 7.
- а) 12.
 - б) XII
 - в) 12

Означи слово испред реченице у којој је глагол донијети употријебљен неправилно.

- 8.
- а) Закон је недавно донесен.
 - б) Закон је недавно донешен.
 - в) Закон је недавно донијет.

У свакој од наведених реченица подвуци ријеч која није исправно написана (поштујући правила о гласовним промјенама).

- 9.
- а) Ријетко се возим у гратском аутобусу.
 - б) Отшетао сам према позоришту.
 - в) У тим тренутцима није знао шта га чека.

Заокружи слова испред ријечи које су правилно растављене на слокове.

- 10.
- а) ра-дост,
 - б) рад-ост,
 - в) дом-о-ви-на,
 - г) до-мо-ви-на

У свакој од датих реченица подвуци ријечи које нису написане у складу са правописним правилима о састављеном и растављеном писању ријечи.

- 11.
- а) У очи празника породица је на окупу.
 - б) Атмосфера тих дана је била не вјероватна.
 - в) Ти новогодишњи украси били су нај јефтинији.

У сљедећим реченицама упиши запете тамо гдје недостају.

- 12.
- а) Милутин Миланковић наш научник из области астрономије употребио је знање и машту да нам приближи науку.
 - б) Учили смо о Вуку Стефановићу Караџићу реформатору српског језика.

Заокружи слово испред реченице у којој запета није употребљена у складу са правописним правилима.

- 13.
- а) Волим стил Ђуре Дамјановића, који је мој омиљени приповједач.
 - б) Избјегавам људе, који су непристојни.

ПРАВОПИС – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ

На линију препиши правилно сљедећу реченицу.

1. Немој те помјерати столице јер незнате колико ће гости доћи

Напиши скраћенице сљедећих ријечи.

2. доктор – _____ ученик – _____
Европска унија – _____ професор – _____
господин – _____ основна школа – _____

На линију препиши правилно сљедећу реченицу.

3. Ви би сте их могли питати ко је отворио кутију и шта у њој хвали

Заокружи слово испред реченице у којој су поштована правописна правила.

4. а) Ако не стигне данас до подне, стићи ће пред вече.
б) Ако не стигне данас до подне, стићиће предвече.
в) Ако не стигне данас до подне, стићи ће предвече.
г) Ако нестигне данас доподне, стићи ће предвече.

У сљедећим реченицама подвуци ријечи које треба написати великим словом.

5. а) Из историје учимо о сарајевском атентату и почетку првог свјетског рата.
б) На путу према мркоњић граду застали смо да се одморимо у крупи на врбасу.

Заокружи слова испред правилно написаних примјера.

6. а) угљен-диоксид,
б) ауто биографија,
в) тамноплаве (панталоне),
г) југо-источни (вјетар)

Заокружи слова испред реченица у којима је управни говор правилно обиљежен.

7. а) „Добар дан”, рече лисица.
б) Мали принц предложи лисици: „Дођи да се играмо!”
в) „Добар дан, пристојно одговори мали принц”
г) „Данас”, рече лисица, не могу да се играм.”

У сљедећим реченицама упиши запете тамо гдје недостају.

8. а) Међутим још је прерано говорити да је опасност за нас прошла.
б) Ми се наравно с тим рјешењем не можемо сложити.

КЊИЖЕВНОСТ – ОСНОВНИ НИВО – ЗАДАЦИ

Прочитај дате стихове из народних пјесама и заокружи слово испред осмерца.

1. а) Вино пије Мусићу Стеване,
б) Јарко сунце на пут полазаше,
в) Нинај, нинај, злато моје!

Како се назива стилска фигура којом се опонашају звукови из природе?

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Та стилска фигура назива се:
а) епитет,
б) поређење,
в) оноματοпеја.

Прочитај стихове из пјесме „Вече” Војислава Илића и подвуци епитете.

3. „Румене пруге већ шарају далеки запад,
Клонуо почива свет...”

Прочитај одломак из романа „Хајдуци” Бранислава Нушића. Поред тврдњи упиши имена ликова на које се односе.

Шта би ти волео – пита Цврца Трту – шта би волео, да си лађа или 'тица?

Ја бих волео да сам 'тица – вели Трта – слободан сам, летим куд хоћу, а лађа је везана за воду, не може да лети.

Јест, 'тица, ал' дође ловац па метне у пушку драмлије, па нанишани, па дум... а 'тица заковрне. А лађу не може да гађа – вели му Цврца.

Ја бих волео да сам лађа! – вели Дроња. – Волео бих зато, брате, што на лађи има кујна, па кад огладниш, можеш да једеш.

4. Е, баш си глуп – рећи ће Миле Врабац – па не једе лађа. То могу да једу путници, а не лађа!
А ја бих волео да сам риба – вели Глуваћ.
А што? – питамо сви наглас.

Кад не знам лекцију, а ја ћутим као риба. Кад сам риба, морам да ћутим.

Јест, ал' да си риба, не би те примили у школу! – додаје Цврца.

На линији иза тврдње напиши име лика на ког се тврдња односи:

- а) Волио би бити лађа. _____
б) Не слаже се са Дроњиним образложењем. _____
в) Упозорава Глуваћа да му избор није добар. _____

На линију испод одломка напиши којем књижевном роду (епици, лирици или драми) припада дјело Јована Стерије Поповића „Тврдица” („Кир Јања”) из којег је наведени одломак преузет.

5. ЈУЦА: Шта је, Катице?

КАТИЦА: Сад је већ бадава. Толико се с људима погађао и цењао, док нису коњи сасвим угинули.

ЈУЦА: Ја овакову нарав нисам јошт нигда видила: кад је у највећој нужди, гди сместа потребује помоћи, ту му јошт на памет пада погађати се! Жао ми је само таки красни коња.

КАТИЦА: Ја сам досад плакала, а свему је тому папа крив. Колико сам муговорила да погоди за шупу мајсторе, који разумевају. Аја! Оће он сам да зида, да заштеди. Сад имамо сугубу штету. Сирота, сад не могу ни аљину добити, да се једанпут и ја поновим!

ЈУЦА: Богме, он мени мора купити шешир, макар му сви по кући поцркали!

Књижевни род: _____

На линију испод одломка из приповијетке „Мост на Жепи” Иве Андрића напиши у којем је лицу (првом или трећем) он исприповиједан.

6.

„Четврте године свога везировања посрну велики везир Јусуф, и као жртва једне опасне интриге паде изненада у немилост. Борба је трајала целу зиму и пролеће. А са месецом мајем изиђе Јусуф из заточења као победник. И живот се настави, сјајан, миран, једноличан.”

Допуни реченицу.

Приповиједање је у _____ лицу.

Прочитај одломак из дјела књижевнице Сју Таунзед и одреди да ли је тврдња наведена испод одломка тачна или нетачна заокружујући „тачно” или „нетачно”.

Недјеља, 8. март

ПРВА ВЕЛИКОГ ПОСТА

Моја мајка је отишла у онај женски клуб на обуку из самопоуздања. Мушкарцима улаз није дозвољен. Питао сам оца шта је то „обука из самопоуздања”. Рекао је: „Бог ће га знати, али ма шта да је, не пише нам се добро.”

7.

За недјељну вечеру смо имали готово јело – подгријан бакалар у сосу од путера и помфрит из рерне, а за десерт – брескве са шлагом из конзерве. Мој отац је отворио флашу бијелог вина и дао ми мало. Не разумијем се много у вино, али рекао бих да је то била добра бербa. Гледали смо филм на телевизији, а онда се моја мајка вратила кући и почела да нас тиранише. Рекла је: „И стрпљење има граница”, и: „Овде ће неке ствари да се промијене” и слично. Онда је отишла у кухињу и почела да прави распоред кућних послова, подијеливши их на три дијела. Скренуо сам јој пажњу да ја већ разносим новине, бринем о једном старом пензионеру, храним пса, као и да имам домаћи, али ме није слушала, већ је окачила своју табелу на зид и рекла: „Почињемо од сутра”.

Књижевно дјело из којег је преузет претходно наведени одломак написано је у форми дневника.

ТАЧНО - НЕТАЧНО

Прочитај наведене стихове и одреди којем књижевном роду дјело припада.

„Силни оклопници, без мане и страха,
Хладни ко ваш оклоп и погледа мрка,
Ви јурнусте тада у облаку праха,
И настаде тресак и крвава трка...”

8.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Наведено дјело припада:

- а) епизи,
- б) драми,
- в) лирици.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Попис лица на почетку књижевног дјела везује се за:

9. а) приповијетку,
б) роман,
в) комедију.

Како се зове рима када се римује први са четвртим, а други са трећим стихом?

Означи слово испред тачног одговора.

10. Таква рима назива се:
а) парна рима,
б) укрштена рима,
в) обгрљена рима.

Прочитај строфу из пјесме „Загрљај” Тоде Николетића.

„Свако на свету загрљај жели
Да каже кога истински воли,
Тај стисак среће с неким подели,
Ако га тишти, ако га боли.”

11. Препиши синтагму (групу ријечи) којом лирски субјект у претходној строфи именује загрљај.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Кратка прича у којој се животињама приписују, али и критикују одређене особине људи назива се:

12. а) бајка,
б) басна,
в) анегдота.

У датој строфи из пјесме „Весело је...” Милете Јакшића подвуци ријечи које се римују.

13. „Весело је младо јутро,
Птице дижу грају,
Шума листа, трава гори
У сунчаном сјају.”

Напиши којим врстама припадају наведене двије народне умотворине.

14. а) Мојих је родитеља син, а није ми брат. _____
б) Ко лаже за тебе, лагаће и против тебе. _____

Прочитај одломак и одреди којој књижевној врсти припада дјело из којег је преузет.

Био једном један цар па имао три сина. Најстарији син оде у лов, али како изађе из града скочи зец из грма, те овамо те онамо, док не утече у једну воденицу. Царев син за њим, али то не беше зец него аждаја која дочека и пождера царевог сина.

15. Заокружи слово испред тачног одговора.
Ово је одломак из:
а) басне,
б) бајке,

в) романа.

Прочитај одломак из романа „Пипи Дуга Чарапа” писца Астрид Линдгрен и одговори на питање.

16.

„Ево каква је била... Коса јој је била боје мркве, сплетена у двије чврсте плетенице што су стршале посве равно. Нос јој је личио на кромпир и био пун пунџат пјега од сунца. Испод носа нашла су се велика, широка уста са здравим, бијелим зубима. И хаљина јој је била чудна.”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Књижевно дјело из којег је преузет одломак припада:

- а) прози,
- б) поезији.

Прочитај дате стихове и одреди врсту ритма заокружујући један од понуђених одговора.

17.

а) „Зато хоћу мира, да опело служим
без речи, без суза и уздаха меких,
Да мирис тамјана и дах праха здружим
Уз тутњаву муклу добоша далеких.”

БРЖИ СПОРИЈИ

б) „Ала је леп
Овај свет,
Онде поток,
Овде цвет,
Тамо њива,
Овде сад,
Ено Сунце,
Ево хлад!”

БРЖИ СПОРИЈИ

Прочитај одломак из романа „Дружба Пере Квржице” Мате Ловрака и одговори на питање.

„Послије ручка Перо је с Милим Дјететом умјесто у школу отишао – у стари млин. На рамену је носио торбу, а у руци кошару. Тамо нису нашли никога, но зато су цијели простор пред кућом нашли прекопан. Земља је била влажна и Перо је с другом ситнио земљу и правио уске гредице за цвијеће.“

18.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Умјесто у школу у стари млин отишли су Перо и:

- а) Медо,
- б) Мило Дијете,
- в) Шило.

Прочитај строфу из пјесме „Јесен” Добрише Цесарића. У подвученим мотивима препознај акустични мотив и напиши га на линији.

19.

„А кад ливадама дуне
Њен вјетар, узбуне се травке.
У стрништима тужно шушти:
То поља слуте снијег и чавке.”

Допуни реченицу.

Акустични мотив је _____.

Прочитај одломак из приповијетке „Кроз мећаву” Петра Кочића и одреди врсту мотива.

„Наједном се ненадано задрмаше у врховима јеле и оморице јаче, силније, а јака се и бучна мећава диже, као да се цијела планина из темеља потресе.”

20. Заокружи слово испред тачног одговора.

Приказани мотив је:

- а) статичан,
- б) динамичан.

У наведеном низу подвуци књижевну врсту.

21. Драма, епика, комедија, лирика

КЊИЖЕВНОСТ – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ

Прочитај строфу из пјесме „Село” Јована Дучића и препознај стилске фигуре.

**„Виторог се месец заплео у грању
Старих кестенова; ноћ светла и плава.
Ко немирна савест што први пут спава,
Тако спава море у немом блистању.”**

1. Заокружи слово испред тачног одговора.
У пјесми су заступљене сљедеће стилске фигуре:

- а) хипербола, поређење, епитет,
- б) оноματοпеја, контраст, епитет,
- в) поређење, персонификација, епитет.

Прочитај афоризме и напиши које од понуђених стилских фигура у њима запажаш: контраст, персонификација, хипербола, поређење. (Једна стилска фигура је вишак.)

- а) Лишће се уморило и стари. Оно се најивело свог малог и скромног живота.

2. б) Не можемо живјети без других људи. Једни нам стварају, други рјешавају проблеме.

- в) Главе су нам као звечке или сасушене махуне. Више звечимо него што мислимо.

Препознај облике казивања у наведеним одломцима из приповијетке „Кроз маглу” Петра Кочића.

- а) Планински врхови натмурено вине из магле као снажни, намргођени дивови, покуснули и разљућени на ледену студенпозне јесени. _____
3. б) Јецајући погледа ме дубоким, тужним погледом, погледом који моли, преклиње, тужи: Брате, брате, све ми хоће да отму – снове моје, жеље моје наде моје, све, све. Зар је он моја прилика? Он, стара, злобна, пакосна кљусина! _____
- в) – Прекидам те у ријечи: за ког је испрошена?
– За 'ну сакату кљусину, за 'ног мрциног, крепалог Обрада.
– Зар за њег' братим те?! _____

Прочитај строфу из пјесме „Шљива” Милована Данојлића и одреди њену врсту.

4. **„Тако преспава јесен и зиму
Тиха, загледана у даљину.”**

Допуни реченицу.
Врста строфе је _____.

Како се зове дио драмског текста који је подвучен у сљедећем примјеру?

5. ОТАЦ: (Шета са рукама на леђима): Ето, видиш... израчунај сама.
Напиши одговор на линију. _____

Прочитај одломак из народне пјесме „Зидање Скадра” и одреди да ли је тврдња наведена испод одломка тачна или нетачна заокружујући „тачно” или „нетачно”.

6.

Ал' говори Мрљачевић Гојко:
„Зло је, моја вијеренице љубо!
Имао сам од злата јабуку,
па ми данас паде у Бојану,
те је жалим, прегорјет' не могу!“
Не сјећа се танана невјеста,
но бесједи своме господару:

У подвученим стиховима препознајеш стилску фигуру која се зове словенска ангитеза.

ТАЧНО – НЕТАЧНО

Прочитај одломак из приповијетке „Кроз маглу” Петра Кочића и препознај облик казивања.

„Шуми магла. Вјетар, све оштрији, студенији, провлачи се испод магле и обузима нас све већом оштријом студени. У даљини се чује снажан, потмуо тутањ и разлијеже се кроз планинску долину. Сад се изгуби, нестане га, па се опет поврати, хујећи као удаљена хука морских валова.”

7.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У овом одломку превладава облик казивања:

- а) наратија,
- б) дескрипција,
- в) дијалог,
- г) монолог.

Прочитај одломак из приповијетке „Кроз маглу” Петра Кочића. Одреди које су три стилске фигуре употријебљене у подвученом дијелу.

„У даљини се чује снажан, потмуо тутањ и разлијеже се кроз планинску долину. Сад се изгуби, нестане га, па се опет поврати, хујећи као удаљена хука морских валова”.

8.

Заокружи слова испред назива три употријебљене стилске фигуре:

- а) контраст,
- б) поређење,
- в) метафора,
- г) оноματοпеја,
- д) епитет.

Прочитај одломак из пјесме Бранка Радичевића „Кад млидија' умрети”. Одреди које су врсте риме заступљене.

9.

„Лисје жути веће по дрвећу,
Лисје жуто доле веће пада,
Зеленога више ја никада
Видет нећу.
Глава клону, лице потавнило,
Боловање око ми попило...”

Заокружи слово испред тачног одговора.

У одломку су заступљене риме:

- а) парна и укрштена,
- б) укрштена и обгрљена,
- в) обгрљена и парна.

Прочитај одломак из пјесме „Село” Јована Дучића и одреди стилске фигуре.

**„Рибарско се оце полегло на стену
И сишло у затон; и кроз маглу млечну
Једва се назире, ко кроз успомену.”**

- 10.** Заокружи слово испред тачног одговора.

Застушњене стилске фигуре су:

- а) епитет, персонификација, поређење,
- б) епитет, хипербола, поређење,
- в) епитет, метафора, симбол.

- 11.** У срећу се узда луд, а паметан у свој труд.
На линији напиши како се зове ова кратка народна умотворина.

Прочитај одломак из приповијетке „Јевташ кад дође зима” Ђуре Дамјановића. Препознај облик казивања.

„Навадио се Јевташ па сваког јутра ето га код нас. Затекне нас, увијек кад пијемо ракију и каву. Чим ошкрине врата, одма: Бројтро, пријатно, здраво спавали, смије л` се у собу. Бројтро, велимо ми, срчући каву, како не смије у собу, здраво спаво, Јевташ, и срчемо каву...”

- 12.** Заокружи слово испред тачног одговора.

Облик казивања је:

- а) наратија,
- б) дескрипција,
- в) дијалог,
- г) монолог.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- 13.** Антитеза или контраст је стилска фигура која је заснована на:

- а) поређењу по сличности,
- б) обраћању одсутној личности, предметима или појавама,
- в) супротности два појма.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- 14.** Најмањи дио књижевног дјела који задржава самостално значење у оквиру теме назива се:

- а) композиција,
- б) мотив,
- в) фабула.

- 15.** Повежи примјер кратке народне умотворине са њеном врстом тако што ћеш на линију испред ставити одговарајући редни број из десне колоне (један појам је вишак).

___ Чисту образу мало воде треба.

1. питалице

___ Без чега ништа не може бити? – Без имена.
___ Цијели свијет обиђе, а на једном мјесту стоји.

2. загонетке
3. здравице
4. пословице

16. Поредај правилно задане ријечи тако да добијеш једну народну пословицу.
ГОЛУБ, ГРАНИ, У, БОЉЕ, НЕГО, РУЦИ, НА, ВРАБАЦ
-

17. Прочитај одломак из приповијетке „Коса” Иве Андрића и одреди облик казивања.
„Знам ја то, знам”, говори он у себи, „све што се пише и слика лијепо је да не може бити љепше и – сва та љепота траје док човјек не купи и не плати, а онда почиње оно што није лијепо, оно на чем свака зарађује, а сељак губи.”
Допуни реченицу.
Облик казивања је _____.

18. Прочитај одломак из приповијетке „Кула” Иве Андрића и одреди врсту описа.
„Кулом су дечасти звали стару барутану, сазидану некад у влажној удолини на крај вароши. У то време она је била већ одавно напуштена, сва у рушевинама, зарасла споља и изнутра у шипраг и коров. Округла грађевина била је опасана двоструким каменим зидом.”
Заокружи слово испред тачног одговора.
У одломку је дат:
а) портрет,
б) ентеријер,
в) екстеријер,
г) пејзаж.

19. Прочитај стихове из пјесме „Светли гробови” Јована Јовановића Змаја и одреди врсту стиха.
**„Даруј, боже, благослова,
Да вас здружи братска слога,
Заветнике који с' купе
Око гроба Ђуринога!”**
Допуни реченицу.
Врста стиха је _____

20. Означи редним бројевима, од прве до посљедње, етапе (фазе) у композицији епског и драмског дјела.
___ обрт (преокрет, перипетија),
___ заплет,
___ увод (експозиција),
___ расплет,
___ врхунац (кулминација)

21. Повежи дијелове књижевнотеоријских појмова уписујући слова на линије. Један појам је вишак.
а) монолог _____ статички

- б) лик _____ споредни
в) фабула _____ унутрашњи
г) мотив

Испред дефиниције напиши редни број врсте описа који јој одговара.

22.

1. екстеријер _____ опис лика
2. пејзаж _____ опис спољашњег простора
3. ентеријер _____ опис природе
4. портрет _____ опис унутрашњег простора

КЊИЖЕВНОСТ – НАПРЕДНИ НИВО – ЗАДАЦИ

Прочитај стихове из народне баладе „Хасанагиница” и препознај стилску фигуру.

1. „Шта се бијели у гори зеленој?
Ал' је снијег, ал' су лабудови?
Да је снијег већ би окопнио,
Лабудови већ би полетјели,
Нит' је снијег, нит' су лабудови,
него шатор аге Хасан-аге.”

Допуни реченицу.

Стилска фигура је _____.

Прочитај пјесму „Подне” Јована Дучића. Одреди у којој строфи се јавља лирски субјект.

Подне

2. Над острвом пуним че мпреса и бора,
Младо, крупно сунце пржи, пуно плама;
И трепти над шумом и над обалама
Слан и модар мирис пролетњега мора.
Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале се у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.
Прах сунчани трепти над испраним песком,
И сребрни галеб понекад се види,
Светлуца над водом. И миришу хриди
Мирисом од риба и модријем вреском.
Све је тако тихо. И у мојој души
Продужено видим ово мирно море:
Шуме олеандра, љубичасте горе,
И блед обзор што се протеже и пуши.
Немо стоје у њој сребрнасте, родне
Обале и врти; и светли и пали
Младо, крупно сунце; и не шуште нали —
Галеб још светлуца. Мир. Свуда је подне.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Лирски субјекат истакнут је у:

- а) другој,
- б) трећој,
- в) четвртој строфи.

Прочитај дати стих из пјесме „Подне” Јована Дучића и на основу њега означи слово испред тачне тврдње.

„Слан и модар мирис прољетнога мора”

Пјесник помоћу **синестезије** у исто вријеме дочарава и изглед и мирис мора.

3.

Појам синестезија има сљедеће значење:

- а) замјена појмова на основу логичке везе и њихове међусобне зависности,
- б) метафоричко изражавање приликом којег се једном чулу приписују осјећања другог чула,
- в) приписивање људских особина, поступака и моћи неживим стварима и апстрактним појмовима.

Прочитај строфу из пјесме „Загрљај” Тоде Николетића.

4.

**„Свако на свету загрљај жели
Да каже кога истински воли,
Тај стисак среће с неким подели,
Ако га тишти, ако га боли.”**

Из дате строфе препиши синтагму (групу ријечи) у којој препознајеш метафору.

Прочитај народну пјесму и одговори на питање.

**„Штоно ми се Травник замаглио?
Еј, да ли гори, да л га куга мори?
Дјевојка га оком запалила,
Еј, чарним оком кроз срчали-пенцер*”**

5.

*пенцер = прозор

Заокружи слово испред тачног одговора.

Улога хиперболе у пјесми је:

- а) да прикаже нестварне моћи дјевојачких очију,
- б) да прикаже јачину младићевих осјећања,
- в) да прикаже свједочење о давном догађају (пожару).

Заокружи слова испред тачних одговора.

6.

Епске особине књижевних дјела су сљедеће:

- а) у њима се, првенствено, исказују осјећања,
- б) говори се, углавном, о догађајима и личностима,
- в) у њима је нарација најчешћи облик казивања,

г) садрже ремарке (дидаскалије).

Прочитај дате текстове и на линије напиши ком књижевном роду припадају дјела из којих су преузети.

А) НАЧЕЛНИК (Шета узрујано)

МИЦА (Долази): „Звао си ме, зете? Имам неко писмо, је ли?”

НАЧЕЛНИК: „Немаш писмо, али хтео бих с тобом да проразговорим.”

МИЦА: „Молим, да чујем.”

НАЧЕЛНИК: „Слушај ти, Мицо, ја нећу у овој кући ананас.”

МИЦА: „Какав ананас?”

НАЧЕЛНИК: „Мислиш ти да ја не знам да се ти гледаш са оним аналфабетом?”

(Бранислав Нушић: „Аналфабета”)

Књижевни род: _____

7.

б) ... има једна модра ријека

широка је дубока је

сто година широка је

тисућ љета дубока јест

о дубини и не сањај

тма и тмуша непреболна

(Мак Диздар: „Модра ријека”)

Књижевни род: _____

в) И брзо натукох шешир, огрнух капут и изиђох из куће. Из ваше баште чујаше се удар мотике. Пређох преко потока и стадох иза грања да те видим где си. Али ти

беше испред мене, близу, у алеји и окопаваше млади лук, чистећи га од траве. Сва се беше предала послу.

(Борисав Станковић: „Увела
ружа”)

Књижевни род: _____

8.

Приповијетка Радоја Домановића „Марко Краљевић по други пут међу Србима” спада у сатире.

Означи слово испред тачног одговора.

Сатира је:

- а) дјело тужног тона и трагичног завршетка,
- б) дјело које подразумијева подругљиво и критичко приказивање друштвених, политичких и моралних прилика,
- в) дјело у којем се описују славне личности и догађаји из наше прошлости.

Означи слово испред тачног одговора.

Умјетничка пјесничка врста у којој се изражавају тужна и сјетна осјећања и расположења, те жал за прошлим временима назива се:

9.

- а) дигирамб,
- б) епитаф,
- в) романса,
- г) елегија.

10.

Прочитај одломак из дјела „Доживљаји мачка Тоше” писца Бранка Ћопића и одговори на питање.

„Прошле ноћи, кад смо се пели на орах да скинемо мјесец, чича Тришо изгубио је џак и мачка, и то џак на мачку и мачка у џаку. Мачка ћете познати по томе што се налази у сивом џаку и воли сланину, сир и рибу, а џак ћете познати по томе што не воли ни сир, ни рибу, а у њему се налази један шарен мачак.”

Заокружи слово испред нетачних одговора.

- а) Мачак се налази у сивом цаку, воли сланину и рибу, а не воли сир.
- б) Мачак се налази у црном цаку и воли сланину, сир и рибу.
- в) Мачак се налази у сивом цаку и воли сир, сланину и рибу.
- г) Мачак се налази у сивом цаку и воли сир, а не воли сланину и рибу.
- д) Мачак се налази у црном цаку и воли рибу, а не воли сланину и сир.

Прочитај текст мр Љубице Ненезић о поезији Бранислава В. Бранковића. У њему подвуци реченицу која не садржи чињеницу о збирци поезије, већ коментар аутора.

У издању „Златотиска“ из Књажевца Бранислав В. Бранковић објавио је друго издање поезије под називом *Нарцисова аутобиографија*. Бранислав В. Бранковић аутор је већег броја књига поезије, есеја и стручних радова из професорске праксе.

11.

Ова збирка поезије подијељена је на шест циклуса. Кроз његову поезију завичајне ватре прелазе кроз шуме и поља, дјетињство, кроз будућност и себи се враћају.

Поред мотива природе, завичаја, дјетињства и младости, неколико пјесама је посветио и српским пјесницима: Бранку Радичевићу, Растку Петровићу и другим.

Прочитај одломке из народних пјесама и одреди мотиве који се јављају у обје пјесме.

12.

1.

Сиње море и дубине твоје,
Нико тебе препливат' не море,
Веће вила на коњу љељену.
Коњиц вили ти'о проговара:
„А ти вило, по Богу сестрице!
Ђе су мору највише дубљине?”

2.

Које дријевце сред мора,
У њем је патрун Никола,

На њем је танка кошуња
Од дробна бијела бисера.
Младому дружина говори:
„Од куд ти танка кошуља?”
Млади дружини говори:
„Виша је сина женила
Мене за кума ставила.”

Означи слова испред мотива који се јављају у обје пјесме.

- а) облак,
- б) небо,
- в) море,
- г) кошуља,
- д) виша.

Прочитај наведене реченице и утврди логичан редослијед тако што ћеш на линију испред сваке реченице ставити број 1, 2, 3 или 4.

_____ Већину времена сад проводи уз прозор, загледан у воћњак, немоћан да прошета и осјети мирис процвалих трешања.

_____ Цијелог живота, бар откад памти, одлази у природу уживајући у њеним мирисима и звуцима, осјећајући се смирено и опуштено.

13.

_____ Једног зимског јутра црни аутомобил пресјекао му је пут, па се неколико мјесеци задржао у болници.

_____ Посао га је одвео у канцеларију, међу четири зида, далеко од природе и смирености.

ЗАДАЦИ СА ИСТИМ ПОЛАЗНИМ ТЕКСТОМ

Прочитај одломке из дјела „Моји изуми” Николе Тесле, а затим одговори на постављена питања.

МОЈИ ИЗУМИ

Никола Тесла

Напредак развоја човека битно зависи од изумитељског дара. Он је најважнији производ човековог стваралачког ума. Његов крајњи циљ је потпуна превласт ума над материјалним светом и овладавање природним силама за потребе људи. То је тежак задатак за изумитеља, кога врло често погрешно схватају и не признају. Али он налази огромну надокнаду у задовољству које произилази из његове моћи и осјећања да он припада класи привилегованих људи, без којих би човечанство одавно ишчезло у љутој борби против немилосрдних сила природе. Ако говорим о себи, ја сам већ осетио пуну меру овог дивног задовољства које је било толико да сам у многим годинама свога живота осећао тај непрекидни занос. Бије ме глас да сам један од највреднијих радника, а можда и јесам, уколико је размишљање исто што и рад, пошто сам му посветио све моје будне сате.

...

Мада мајци морам да захвалим за сав изумитељски дар који поседујем, и вежбе које ми је отац задавао мора да су биле од изузетне користи. Оне су се састојале од свакојаквих задатака. Задавао ми је, на пример, да погађам туђе мисли, да откривам недостатке неког облика или израза, да понављам дугачке реченице или да рачунам напамет. Несумњиво је да су те свакодневне лекције, чија је сврха била јачање меморије и расуђивања, а нарочито критичког мишљења, биле веома корисне...

1. На линији напиши у ком лицу су писани одломци.

Одреди којој књижевно-научној врсти припада дјело из ког су преузети наведени одломци.

Означи слово испред тачног одговора.

2. Наведено дјело припада:

а) биографији,

б) путопису,

в) аутобиографији.

3. Напиши синоним ријечи **изумитељ**.

У реченици „.....човечанство би одавно ишчезло...“објасни значење ријечи **ишчезло**.

- а) устало,
б) нестало,
4. в) стало,
г) кренуло.

У реченици.....бије ме глас да сам један од највреднијих.... ријеч **БИЈЕ** значи:

- а) прати
5. б) удара
в) плаши
г) веже

Ко је заслужан за Теслин изумитељски дар:

- а) мајка
6. б) отац
в) мајка и отац

Прочитај пјесму Десанке Максимовић „Савин монолог” и одговори на питања.

САВИН МОНОЛОГ

Десанка Максимовић

Ноћас ће кроз сан родитеља мојих слутња тешка
замахати црним огромним крилима,
и браће моје кроз срца витешка
страх ће минути.

А ја ћу бити далеко од родних села,
на домаку светогорских тихих манастира,
клечаћу већ крај манастирског прага бела
пун молитве и мира.

И кад бекства синовљег стигну тужни гласи
до властеле наше и кнежева,
резаће већ свети оци моје власи;
и душа под небом јутарњим као шева
биће високо.

А кад мати моја пружи убогом комад круха
и помене у молитви име изгубљеног чеда,
срце ће куцати моје испод свештеничког руха
и спазићу где ме Христос право у очи гледа.

Куцнуо је час светог завета.
Никад више видети нећу мили очински кров,
ни слушати благог мајчиног савета,
ни с браћом младом кренути у лов.

Никад више са ових кнежевских трпеза
нећу чути звук купа и кондира,
и одоре своје царске од златнога веза
заувек скинућу.

А кад манастирске прекорачим праге мирне,
у осамљеничка кад ступим дворишта
и удахнем мирис свете смирне,
душа моја од живота више ништа
неће тражити.

Молићу се тада за спас српског рода,
за родитеља својих благ и побожан крај,
и да браћа моја кроз живот иду светла хода,
као анђели кроз рај.

1. На линији напиши ко је лирски субјект у пјесми.

На линијама напиши како се зову врсте строфа којима је писана пјесма.

2. _____ и _____

3. У првој строфи у стиху *страх ће минути* пронађи глагол и замијени га синонимом.

Одреди којој врсти пјесама припада пјесма „Савин монолог”.

Заокружи слово испред тачног одговора.

4. Ова пјесма је:

- а) љубавна,
- б) социјална,
- в) родољубива,
- г) мисаона.

5. Пажљиво прочитај прву строфу и напиши у којем дијелу дана Свети Сава размишља о породици:

Монолог је:

6. а) облик казивања,
б) књижевна врста,
в) књижевни род,
г) књижевни облик.

У стиху: *А кад манастирске прекорачим праге мирне....*

7. Подвучени облик манастирске праге напиши у књижевном облику:

ПЕВАМ ДАЊУ, ПЕВАМ НОЋУ

Бранко Радичевић

Певам дању, певам ноћу,
Певам, селе, што год 'оћу:
И што 'оћу, оно могу,
Само једно још не могу:
Да запевам гласовито,
Гласовито, силовито,
Да те дигнем са земљице,
Да те метнем међ' звездице.
Кад си звезда, селе моја,
Да си међу звездицама,
Међу својим, селе моја,
Милим сестрицама.

Прочитај пјесму и одреди којем књижевном роду припада ова пјесма.

1. На линији напиши назив књижевног рода.

Одреди врсту ове пјесме.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Ова пјесма је:
- а) родољубива,
 - б) љубавна,
 - в) описна.

Прочитај строфу и одреди како се зову подвучене ријечи.

3. Кад си звезда, селе моја,
Да си међу звездицама,
Међу својим, селе моја,
Међу својим сестрицама.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучене ријечи зову се:

- а) аугментативи,
- б) пејоративи,
- в) деминутиви.

Прочитај дио пјесме „Певам дању, певам ноћу” и одреди врсту стиха.

4.

Певам дању, певам ноћу,
Певам, селе, што год 'оћу:
И што 'оћу, оно могу,
Само једно још не могу:

Врста стиха: _____

Који правописни знак је употријебљен у сљедећим подебљаним ријечима?

5.

Певам, селе, што год 'оћу

Да те метнем **мећ'** звијезде

На линији напиши његов назив _____

6.

На линијама напиши три мотива која препознајеш у пјесми.

_____, _____, _____

Прочитај пјесму „Хвала сунцу, земљи, трави” Стевана Раичковића и одговори на питања.

ХВАЛА СУНЦУ, ЗЕМЉИ, ТРАВИ

Стеван Раичковић

Хвала сунцу, земљи, трави.
Хвала ваздуху што је плав.
И хвала, ево, што имам говор.
И гледам како мили мрав.

Хвала срцу за бол, славља,
Што га пробуди и шум благ.
Хвала свему што оставља
По свету сен, у мени траг.

И хвала овој лудој глави
О коју лупа простор сав.
Хвала сунцу, земљи, трави.
Хвала ваздуху што је плав.

Одреди основни мотив (тему) ове Раичковићеве пјесме.

1.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) лирски субјект захваљује сунцу, ваздуху и мраву што мили,
- б) лирски субјект слави и захваљује животу и природним љепотама,
- в) лирски субјект захваљује срцу и својој лудој глави.

Препознај основно осјећање у пјесми.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2.

- а) осјећање бола према срцу лирског субјекта,
- б) осјећање захвалности према срећном простору,
- в) осјећање захвалности за оно што чини живот: за срећу и бол.

3.

Пјесма има три строфе од четири стиха. На линији напиши како се зове таква строфа.

Одреди врсту риме у пјесми.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- 4.
- а) парна рима,
 - б) укрштена рима,
 - в) обгрљена рима,
 - г) нагомилана рима.

У пјесми се прва два стиха прве строфе понављају и у последња два стиха треће строфе:

„Хвала сунцу, земљи, трави.

- 5.
- Хвала ваздуху што је плав.“

На линији напиши како се назива пјеснички поступак понављања једног или више стихова или строфа у пјесми.

Препознај стилске фигуре у сљедећим стиховима и напиши њихов назив на понуђеним линијама.

Стихови:

стилске фигуре:

- 6.
а) „И хвала, ево, што имам говор.
И гледам како мили мрав.“	а) _____;
б) „Хвала срцу за бол, славља
и што га пробуди и шум благ.“	б) _____,
_____

На линијама за подвучене екавске облике ријечи напиши ијекавске облике.

- 7.
- „По свету сен, у мени траг.“

а) свету – _____,

б) сен – _____

Одреди какве су по начину творбе (грађења) подвучене ријечи.

„Хвала срцу за бол, славља,

Што га пробуди и шум благ.

Хвала свему што оставља

- 8.
- По свету сен, у мени траг.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучене ријечи су:

- а) префиксалне изведенице,
- б) суфиксалне изведенице,
- в) сложене ријечи (сложенице).

На линији поред стихова напиши којој врсти ријечи припадају подвучене ријечи.

- 9.
Стихови:	врсте ријечи:

а) „И хвала овој лудој глави.“

а) овој – _____,

лудој – _____;

б) „И хвала, ево, што имам говор.”

б) и – _____,
ево – _____.

10. Одреди падеже подвученим ријечима и напиши на понуђене линије.
а) „Хвала ваздуху што је шлав.” Падеж: _____,
б) „О коју лупа простор сав.” Падеж: _____

Подвученим глаголима у слједећим стиховима одреди инфинитивну основу и напиши на понуђене линије.

„И хвала, ево, што имам говор.
И гледам како мили мрав.”

11.

Инфинитивна основа:

- а) имам _____
б) гледам _____

На понуђене линије напиши компаратив и суперлатив подвученог придјева.

„Што пробуди и шум благ.”

12. а) компаратив: _____,
б) суперлатив: _____.

Напиши антониме за слједеће ријечи:

ријеч:	антоним:
а) болест	_____
б) славље	_____

13.

Подијели усправним цртама подвучене ријечи на слоге и напиши их растављене на слоге на понуђеним линијама.

„Хвала срцу за бол, славља...”

14.

- а) _____,
б) _____.

Прочитај пјесму „Неретва” Алексе Шантића и одговори на питања.

НЕРЕТВА

Алекса Шантић

Нада мном, у башти, машу брескве пуне
Зелених лепеза и првог зарутка;
Припило се сунце и у лисне круне
Као да би хтјело све злато да утка.

Ја, наслоњен на зид, прекрштених рука,
Гледам како доли, о хридину шупљу,
Неретва се ломи, а с високих кука
Нага дјеца скачу и с виком се купљу,

Док најмање једно по пруду се ваља.
Галебови круже. Неколико праља
Пратљачама млате, и о гребен греда

Разбија се ехо, мре. Ријека чиста,
Препуна смарагда, путује и блиста,
И ред блиских кућа у њој се огледа.

Одреди којој врсти пјесма припада.
Заокружи слово испред тачног одговора.

1. а) мисаона (рефлексивна),
б) дескриптивна (описна),
в) социјална.

Одреди основни мотив (тему) ове Шантићеве пјесме.

2. Заокружи слово испред тачног одговора.
а) опис баште на обали Неретве коју обасјава сунце,
б) опис праља које перу и дјеце која се купају,
в) опис Неретве, живота (људи) на њеним обалама и лирског субјекта.

3. Пјесма „Неретва” написана је у пјесничкој форми која има двије строфе од четири стиха и двије строфе од три стиха, укупно 14 стихова.
На линији напиши како се зове ова пјесничка форма.

4. На линији напиши како се зове строфа од три стиха.
Строфа од три стиха назива се _____.

У овој Шантићевеј пјесми јавља се преношење мисли из једног стиха у други стих (или у сљедећу строфу).

5. „Разбија се ехо, мре. Ријека чиста,
Препуна смарагда, путује и блиста...”

На линији напиши како се назива овај пјеснички поступак.

6. Одреди којим стихом је написана пјесма „Неретва” и напиши његов назив на линији.

Препознај врсте риме у датим строфама и напиши их на линији поред строфа.

7. а) „Нада мном, у башти, машу брескве пуне
Зелених лепеза и првог зарутка;
Припило се сунце и у лисне круне
Као да би хтјело све злато да утка.”
У овим стиховима рима је _____.
б) „Док најмање једно по пруду се ваља.
Галебови круже. Неколико праља...”
У овим стиховима рима је _____.

Одреди које су стилске фигуре заступљене у посљедњој строфи пјесме „Неретва”.

8. „Разбија се ехо, мре. Ријека чиста,
Препуна смарагда, путује и блиста,
И ред блиских кућа у њој се огледа.”

У овој строфи пјесник користи стилске фигуре: _____, _____ и _____.

Одреди врсту подвучених ријечи у стиху и напиши је на понуђене линије:

„Док најмање једно по пруду се ваља.”

9. Ријеч: _____ врста ријечи: _____
а) најмање _____
б) једно _____
в) по _____

Напиши која се гласовна промјена десила у подвученој ријечи у сљедећем стиху.

10. „Галебови круже...”

Допуни реченицу.

Гласовна промјена која се десила у подвученој ријечи назива се

_____.

Из прве строфе препиши број и одреди његову врсту.

11.

**„Нада мном, у башти, машу брескве пуне
Зелених лепеза и првог зарутка;
Припило се сунце и у лисне круне
Као да би хтјело све злато да утка.”**

а) број: _____,

б) врста: _____

12.

Алекса Шантић родио се и живио у Мостару.

На датој линији напиши како се зове становник Мостара (у мушком роду једнине).

Становник Мостара зове се _____.

13.

У стиховима су подвучени некњижевни облици. На понуђене линије напиши њихове правилне облике:

а) „Ја, наслоњен на зид, прекрштених рука...” _____,

б) „Гледам како доли, о хридину шупљу...” _____

КИРИЈА
(одломак)

(Деца обучена да Бог сачува, искрпљена по туру и коленима, у оделу прекројеном и исхабаном, сруче се у собу.)

ОТАЦ: Кажите, децо: драгичка!

ДЕЦА: Драгичка!

ОТАЦ: Путујемо, идемо на пут!

ДЕЦА: Живео!

ОТАЦ: Је л' волите да путујете?

ДЕЦА: Волимо!

ОТАЦ: Тако. Е то је лепо од вас. А где би ти, кићо (*Најмлађем*), волео да путујеш, на пример?

МЛАЂИ: Ја у Земун.

ОТАЦ: Ти немаш великих претензија и то је лепо од тебе! (*Старијем*): А ти?

СТАРИЈИ: Ја у Врању.

ОТАЦ: Врло добро, то је и онако уз пут кад се пође у Земун. (*Млађој*): А ти, где би ти волела да путујеш?

МЛАЂА: Ја, тата, у Италију. Тако бих волела да путујем у Италију.

ОТАЦ: Сасвим. Италија је лепа земља, треба тамо да путујемо.

МЛАЂА: Па зар ћете ме водити?

ОТАЦ: Разуме се. 'Ајде, спремај се!

МЛАЂА (*Скаче весело.*): Ја ој, ала је то дивно, путоваћу у Италију.

ОТАЦ (*Старијој*): А ти?

СТАРИЈА: Ја бих тако волела у Швајцарску.

Бранислав Нушић, *Кирија*

Којем књижевном роду и књижевној врсти припада Нушићев текст „Кирија“?

1. _____

2. Шта је једночинка?

Обиљежи тачан одговор!
Колико дјеце има породица у овом Нушићевом дјелу?

3. Породица у овом књижевном дјелу има:
- а) троје дјеце
 - б) четворо дјеце
 - в) петоро дјеце

Обиљежи тачан одговор! Какав је лик оца у овом одломку Нушићевог књижевног дјела?

4. Лик оца у овом одломку је:
- а) чудан и немаран
 - б) безбрижан и лукав
 - в) сналажљив и забаван

Које градове и државе породица из овог дјела жели да посјети?

5. Породица из одломка овог Нушићевог дјела жели да посјети:
- _____

Напиши у којем падежу је подвучена ријеч у сљедећој реченици:

6. „Кажите, децо : драгичка!“

Подвучена ријеч је у _____ .

Из датог одломка препознај стилску фигуру у сљедећој реченици!

Издвој је, препиши на дату линију и напиши њен назив!

7. Реченица:

„Италија је лепа земља, треба тамо да путујемо!“

Стилска фигура у овој реченици је _____ , а зове се _____ .

Обиљежи тачан одговор!

Напиши који глаголски облици су употријебљени у сљедећој реченици!

8. „Тако бих волела да путујем у Италију.“
- а) презент и презент
 - б) футур и презент
 - в) потенцијал и презент

Обиљежи тачан одговор! Шта значи ријеч **претензија**?

9.

Претензија значи: а) полагање права на нешто;
б) незаинтересованост за нешто;
в) немати великих амбиција;

БИЉЕШКА О ПИСЦУ

У часопису „Школски час” (број 5/2007) објављена је биљешка о пјеснику Драгомиру Брајковићу. Прочитај прилагођену биографију и у њој пронађи тражене информације.

Белешка о песнику

Драгомир Брајковић рођен је 10. децембра 1947. године у Писаној Јели код Бијелог Поља.

Објавио је књиге песама „Велико путовање”, „Пролеће у Техерану”, „Крвава свадба у Брзави” (једанаест издања), „Повратак у Црну Гору” (два издања), „Ватра у рукама” (четири издања), „Од тебе бежећи” (изабране песме).

Објавио је и књиге песама за децу „Два детињства” (два издања) и „Штоно веле стари” (два издања).

Приредио је зборник поезије „По мору тече Лим” и антологије поезије за децу „Све што расте” и „Важна питања”, а са Милованом Витезовићем „Читанку Косовског боја”. Аутор је књиге „Повратак Јована Дучића” (три издања) и истоименог документарног филма, књиге путописа „Многолика Кина”, те књиге „Десанкине опорукe” (по којој је извођена монодрама и снимљена ТВ серија).

Песме су му превођене на руски, енглески, немачки, талијански, шпански, белоруски, пољски, словачки, словеначки, македонски, бугарски, кинески, грчки, албански, турски, француски, јапански, мађарски, јерменски, румунски и португалски језик, а заступљене су у читанкама, школској лектири, бројним антологијама и прегледима поезије код нас и у свету.

1. Наведи назив документарног филма овог аутора. _____

2. Наведи назив дјела које је имало највише издања. _____

3. Наведи називе књига пјесама за децу Драгомира Брајковића. _____

ДАНИЛО КИШ: „ДЕЧАК И ПАС”

Прочитај одломак из приповијетке „Дечак и пас” Данила Киша и одговори на постављена питања.

Ја сам, дакле, обичан пас и моја је судбина просечна. Оно што ме у неку руку чини изузетним, то је моја способност да говорим. А до милости говора уздигла ме љубав једног дечака, могао бих рећи несрећна љубав.

Једног се јутра појави господин Берки, мој нови газда, и рече :

„Анди, како ти се допада овај пас?”

„Као бог!”, рече дечак. (Волео је да претерује.) „А како ће се звати?”

„Динго”, рече господин Берки моје име.

„Динго? ”, рече дечак. „То ми се име не свиђа. Волео бих да ми господин Берки објасни шта то значи.”

„Аустралијски дивљи пас”, рече господин Берки.

„То ми се име јако свиђа”, рече тада дечак.

Иако ми је званично газда био господин Берки, ја сам ипак, душом и телом, припадао дечаку. Од свих људи на свету с њим сам се најбоље слагао и најбоље споразумевао. Мислим да су томе допринеле, осим његових година, и неке наше заједничке особине. Верујем да не грешим душу ако кажем да смо он и ја били по много чему слични: по лењости, по разуданости, по оданости, по жељи за авантуром. Мислим да не грешим ако кажем и то да је тај дечак имао у себи нечег псећег: што се тиче његовог њуха и његове преосетљивости на мирисе, сигуран сам да не грешим. Усамљеност и туга спојише наше животе. Његова туга за оцем и моја туга за родитељима створише међу нама неку врсту пријатељства заснованог на сродности. Како сам почео нагло да растем и да стичем углед међу сеоским џукцима, као мудар и учен пас свог малог мудрог господара, дечак је постајао све мање усамљен, све поноснији на мене и све одважнији. Јер ја сам га ослободио не само његовог урођеног страха од паса (од те је исте бољке боловао и његов отац), него је и уопште постао храбрији, јер је знао да у мени има сигурног и оданог заштитника. Заузврат, он ме научио разним корисним вештинама које изазивају поштовање. Умео сам да дотерам залутале краве, да откопавам кртичњаке (то из пустињског задовољства, како бисмо прекинули време), да јурим зечеве, да откривам лисичје јазбине и гнезда барских птица, да ловим дивље патке, жабе, лептире, змије. Чак сам научио од дечака да разговарам са њим у часовима усамљености! Сећам се, једном, када нам се била изгубила крава Наранца, замало нисмо побегли у свет. Дечак ми је успут поверио тешке и одговорне задатке. Једна је његова порука била толика да сам лично себи пре на голуба-писмоношу него на пса. Чим бисмо били јако несрећни, одмах смо ковали план да бежимо у свет. А нисмо, ето, доспели никад даље од трећег атара. Дечак је знао каткад да ми прича приче или да ми их чита. Мислим да не претерујем ако кажем да сам већ био научио напамет онај роман „Човек, коњ, пас”, што га је дечак толико пута причао чобанима, измишљајући често и дотерујући га.

Не, мој живот није роман. Он је сав од малих прича, од многих малих договоришта, веселих и тужних, но у тим је причама увек присутан дечак, као што сам и ја присутан у његовим причама.

Примећујем у последње време да је дечак тужан. Постао је и према мени некако хладнији, обзривији. Видим, крије нешто од мене. Али сам ускоро схватио о чему је реч и, ето, поново ме сколила она моја стара псећа туга. Дечак се опет спрема да оде у свет. Овога пута изистински! У то нема сумње. Схватам и то зашто ме избегава: хтео би да олакша себи тај растанак. А и ја сам се од те изненадне туге разболео. Куњам пред дечаковим прагом како ми не би побегао без опроштаја. Куњам и размишљам о свом животу. Осећам, овај растанак нећу преживети.

Означи слово испред тачног одговора.

Приповједач у одломку је:

- 1.
- а) господин Берки,
 - б) пас,
 - в) дјечак.

Означи слова испред особина које су заједничке дјечаку и псу Дингу:

- 2.
- а) лијени, б) одани, в) опасни, г) усамљени, д) плашљиви, ђ) љутити.

Прочитај сљедеће реченице и одреди значење подвучене ријечи.

„Али сам ускоро схватио о чему је реч и, ето, поново ме сколила она моја псећа туга. Дечак се спрема да оде у свет.”

- 3.
- Ријеч „сколила” у реченици значи:

а) изненадила, б) савладала, в) издала.

Уз сваку реченицу на линији упиши ријеч **препричавање** ако се њоме дјело препричава, или ријеч **анализирање** ако се њоме дјело анализира (тумачи).

а) Динго је био пас господина Беркија, али је више времена проводио са Андијем.

б) Динго је знао дотјерати залутале краве, ловити патке и откопавати кртичњаке.

4.

в) Однос Динга и Андија обојен је емоцијама снажног и топлог пријатељства у њиховом заједничком одрастању.

РЈЕШЕЊА
ГРАМАТИКА – ОСНОВНИ НИВО - РЈЕШЕЊА

1. **Доситеј Обрадовић**
2. 1868.
3. в) српскословенски
4. б) префиксалним извођењем
5. проста: дјед; изведеница: стакленим; сложеница: двокрилним
6. путоказ
7. ајкула, глава, шкољка
8. б) суфиксална изведеница
9. а) Мост-, б) Мост-, в) –ар
10. зубар, кифлица, незнање, путелјак
11. б) догађај који се никад неће десити
12. на обали се лагано љуљушка
13. син краља Вукашина
14. б) Марко
15. зова, гора
16. в, ф
17. в) презент
18. школској
19. 2, 4, 1
20. б) Покупи разбацане играчке!
21. в) храбрити некога
22. а) хипокористик
23. мјерење

24. датиВ

25. *T* (точно)

ГРАМАТИКА – СРЕДЊИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. в) Превод Новог завјета
2. морнарск-
3. б) слагањем
4. 2, 5, 6, 1, 4
5. иза бунара, сочне, укусне
6. предикатив
7. Пажљиви Марко поклонио јој је златни / златан прстен.
8. дјеци
9. б) неисказани
10. за накит
11. а) граматичког субјекта
12. г) Тежак је овај тест из хемије.
13. в) једначење сугласника по звучности
14. једначење сугласника по звучности, промјена „Л” у „О”
15. постан/посни
16. Наставник уђе у учионицу и записа одсутне ученике.
17. припази
18. род: женски,
број: једнина,
падеж: акузатив
19. момче, друже, читаоче
20. ми, он
21. г) инструментал – особина/квалитет
22. 3 – крушке, 5 – крушака

23. 2. градивне, 1. заједничке, 5. глаголске, 3. збирне

24. в) Додај ми своју књигу.

25. пронаћи, ући, сазнати

26.

прелазни	непрелазни	повратни
вратити	стајати	уздати се
пронаћи	лежати	смијати се

27. у, до, из, пред

28. б) диони

29. број граматичких реченица: 3

број комуникативних реченица: 1

30. в) распјевани Марко

31. б) раставном

32. 2, 3, 4

33. Ако дођем на вријеме, помоћи ћу ти.

34. в) глаголска синтагма

35. узрочна реченица

36. а) изићи/изаћи, б) мали, в) излаз

37. а) издржљивост

38. в) синоними

39. а) Сит гладном не вјерује.

Б) Ко пуно говори, мало ради.

40. в) радиги тајно

41. в) научни

42. а) позитив б) суперлатив в) компаратив

43. б) неконгруентног атрибута
44. после вечере
45. в) хипокористицима
46. кинеској
47. а) законик, б) Темнићи, в) одломак

ГРАМАТИКА – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. в) наруквица
2. г) претварањем
3. г) прилошке одредбе
4. а) логички
5. једначење сугласника по мјесту творбе
6. б) сибиларизације
7. 3, 1, 4, 5
8. жељели
9. а) глаголски прилог прошли; б) крњи перфекат, в) глаголски прилог садашњи, г) футур први
10. бисте

	инфинитив	аорист, 1. л. Једн.	перфекат, 3. л. Мн.	радни гл.придјев, м.р. једнина
11.		урадих	урадили су	урадио
	попити		попили су	попио
	нацртати			нацртао

12. б) ријечце
13. в) Брзо смо га извадили.
14. а) прилог, б) приједлог
15. 1) глагол, 2) замјеница
16. а) због (болести), б) ради (лијечења)
17. б) строг – строжи
18. а) условна, б) мјесна, в) субјекатска, г) временска
19. пет граматичких реченица
20. атрибуцка: које му је било најсвјетлије у животу,

временска: чим крај њега нешто зашупта,

мјесна: куд га срце вуче

21. а) намјерна

22. веома

23. б) непотпуним

24. в) дугосилазни

25. носећи

26. ТАЧНО

27. б) Ја бих / волио / да кратко / с њим / поразговарам / о томе.

28. в) полисемије

29. Рођенданска торта је украшена.

30. У народу је познат и као симбол срећне љубави.

ПРАВОПИС – ОСНОВНИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. бања лука крупа на врбасу источна херцеговина балканско полуострво
2. бих, бисмо, нећеш
3. шћућуриги, испустиги, рашчупати
4. Да ли, најчешће
5. историјски, рђа, судијски
6. хтио, пјесма, увијек
7. Данас је из далеког јапана допутовала миличина сестра љиљана.
8. б) Ниси то, пријатељу, добро урадио.
в) Зоране, види моју нову књигу.
9. а) Урадићу све задатке из математике.
Б) Ја ћу урадити све задатке из математике.
10. в) Несрећа никад не долази сама.
11. Дунав се излио у Њемачкој, Аустрији и Чешкој.
12. б) Заједно смо упаковали двадесет три поклона.
г) Придружило нам се дванаест другара.
13. б) Маја ме позвала на 13. рођендан.
14. У Народном позоришту сам гледала представу Галеб.
15. в) У Бањој Луци је обиљежена 200-годишњица Вуковог рјечника.

ПРАВОПИС – СРЕДЊИ НИВО – ЗАДАЦИ

1. б) зими
2. Рећи ћу родитељима да бисмо ми могли негдје отићи на излет.
3. Да ли су њему дали да иде сам?
4. Ако ти то кажем, ти ћеш се, друже, наљутити.
5. Брат чита јежурка, тата листа независне новине, а мама гледа серију срећни људи.
 - а) у вези са новим филмом,
 - б) с обзиром на то,
 - в) извинити се због издаје
7. в) 12
8. б) Закон је недавно донешен.
9. а) гратском, б) отшетала, в) тренутцима
10. а) ра-дост, г) до-мо-ви-на
 - а) У очи празника породица је на окупу.
 - б) Атмосфера тих дана је била не вјероватна.
 - в) Ти новогодишњи украси били су нај јефтинији.
12. а) Милутин Миланковић, наш научник из области астрономије, употребио је знање и машту да нам приближи науку.
 - б) Учили смо о Вуку Стефановићу Караџићу, реформатору српског језика.
13. б) Избјегавам људе, који су непристојни.

ПРАВОПИС – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. **Немојте помјерати столице јер не знате колико ће гостију доћи.**
2. др , ЕУ , г. , уч. , проф. , ОШ
3. Ви бисте их могли питати ко је отворио кутију и шта у њој фали.
4. в) Ако не стигне данас до подне, стићи ће предвече.
а) Из историје учимо о сарајевском атентату и почетку првог свјетског рата.
5. б) На путу према мркоњић граду застали смо да се одморимо у крупци на врбасу.
6. а) угљен-диоксид, в) тамноплаве (панталоне)
а) „Добар дан”, рече лисица.
7. б) Мали принц предложи лисици: „Дођи да се играмо!”
а) Међутим, још је прерано говорити да је опасност за нас прошла.
8. б) Ми се, наравно, с тим рјешењем не можемо сложити.

КЊИЖЕВНОСТ – ОСНОВНИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. в) Нинај, нинај, злато моје!
2. в) оноματοпеја
3. румене, далеки
4. а) Дроња, б) Миле Врабац, в) Цврца
5. б) драма
6. трећем
7. ТАЧНО
8. б) лирици
9. в) комедију
10. в) обгрљена рима
11. стисак среће
12. б) басна
13. грају, сјају
14. а) загонетка, б) пословица
15. б) бајке
16. а) прози
17. а) спорији, б) бржи
18. б) Мило Дијете
19. шушти
20. б) динамичан
21. комедија

КЊИЖЕВНОСТ – СРЕДЊИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. в) поређење, персонификација, епитет
2. а) персонификација, б) контраст, в) поређење
3. а) описивање/дескрипција, б) монолог, в) дијалог
4. дистих
5. дидаскалија/ремарка
6. НЕТАЧНО
7. б) дескрипција
8. б) поређење, г) оноματοпеја, д) епитет
9. в) обгрљена и парна
10. а) епитет, персонификација, поређење
11. народна пословица/пословица
12. а) нарација
13. в) супротности два појма
14. б) мотив
15. 4, 1, 2
16. Боље врабац у руци, него голуб на грани. (признати и без запете)
17. монолог
18. в) екстеријер
19. (симетрични) осмерац
20. 4, 2, 1, 5, 3
21. г) статички, б) споредни, а) унутрашњи
22. 4. опис лика, 1. опис спољашњег простора, 2. опис природе, 3. опис унутрашњег простора

КЊИЖЕВНОСТ – НАПРЕДНИ НИВО – РЈЕШЕЊА

1. словенска антитеза
2. У четвртој строфи („И у мојој души...“)
3. б) метафоричко изражавање приликом којег се једном чулу приписују осјећања другог чула
4. стисак среће – загрљај
5. б) да прикаже јачину младићевих осјећања
6. б) говори се, углавном, о догађајима и личностима,
в) у њима је нарација најчешћи облик казивања
7. а) драма, б) лирика, в) епика
8. б) дјело које подразумијева подругљиво и критичко приказивање друштвених, политичких и моралних прилика
9. г) елегија
- а) Мачак се налази у сивом цаку, воли сланину и рибу, а не воли сир.
б) Мачак се налази у црном цаку и воли сланину, сир и рибу.
г) Мачак се налази у сивом цаку и воли сир, а не воли сланину и рибу.
д) Мачак се налази у црном цаку и воли рибу, а не воли сланину и сир.
10. Кроз његову поезију завичајне ватре прелазе кроз шуме и поља, дјетињство, кроз будућност и себи се враћају.
11. в) море, д) вила
12. в) море, д) вила
13. 1. 4, 1, 3, 2.

ЗАДАЦИ СА ИСТИМ ПОЛАЗНИМ ТЕКСТОМ – РЈЕШЕЊА
НИКОЛА ТЕСЛА – „МОЈИ ИЗУМИ”

1. Писани су у 1. (првом) лицу. / 1. лицу

2. в) аутобиографији

3. проналазач

4. б) нестало

5. а) прати

6. в) мајка и отац

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ – „САВИН МОНОЛОГ”

1. Лирски субјект је Свети Сава. / Свети Сава

2. Квинта (квинтина) и катрен (катрена)

3. (ће) проћи

4. в) родољубива

5. (у) ноћи; ноћ; ноћас

6. а) облик казивања

7. манастирски прагови

БРАНКО РАДИЧЕВИЋ – „ПЕВАМ ДАЊУ, ПЕВАМ НОЋУ”

1. лирика
2. в) љубавна
3. в) деминутиви
4. осмерац
5. апостроф
6. мотиви: песма (пјесма), звезде (звијезде) и селе (сестра) / дјевојка

СТЕВАН РАИЧКОВИЋ – „ХВАЛА СУНЦУ, ЗЕМЉИ, ТРАВИ“

1. б) лирски субјект слави и захваљује животу и природним љепотама
2. в) осјећање захвалности за оно што чини живот: срећу и бол
3. катрен
4. б) укрштена рима
5. рефрен/Назива се рефрен.
6. а) анафора, б) контраст и персонификација и епитет
7. а) свијету, б) сјен
8. а) префиксалне изведенице
9. а) замјеница, придјев; б) везник, ријечца
10. а) датив, б) номинатив
11. а) има- , б) гледа-
12. а) блажи, б) најблажи
13. а) здравље, б) туговање
14. а) ХВА-ЛА, б) СР-ЦУ

АЛЕКСА ШАНТИЋ – „НЕРЕТВА”

1. б) дескриптивна (описна) лирска пјесма
2. в) опис Неретве, живота (људи) на њеним обалама и лирског субјекта
3. сонет
4. терцина/терцет/тростих
5. опкорачење
6. (симетрични) дванаестерац
7. а) укрштена, б) парна
8. персонификацију, метафору и епитет (редослијед није важан)
9. а) придјев, б) број, в) приједлог
10. палатализација
11. а) првог, б) редни
12. Мостарац (велико почетно слово)
13. а) руку, б) доље

БРАНИСЛАВ НУШИЋ-„КИРИЈА“

1. Књижевни род: драма Књижевна врста: комедија

2. Једночинка је позоришни комад (драма) из једног чина.

3. б)

4. в)

5. Земун, Врање, Италију и Швајцарску

6. Вокативу

7. Лепа земља епитет

8. в)

9. а) полагање права на нешто

БИЉЕШКА О ПИСЦУ

1. „Повратак Јована Дучића”
2. „Крвава свадба у Брзави”
3. „Два детињства“, „Штоно веле стари“

ДАНИЛО КИШ: „ДЕЧАК И ПАС”

1. б) пас
2. а) лијени, б) одани, г) усамљени
3. б) савладала
4. а) препричавање, б) препричавање, в) анализирање